

En framtid efter humanismen

Vad har **Pekka-Eric Auvinen**, den galna kosjukan, **Muammar Gadaffis** död och den holländska kungliga akademien gemensamt? Jo, enligt **Rosi Braidotti** är de alla symptomatiska för det posthumana tillståndet, och exempel på humanismens kris.

Dessa utgör exempel på politiska och etiska frågor som nya teknologiska uppfinningar och kapitalismen som system ställer oss inför. De utgör även inledande vinjetter i **Rosi Braidottis** bok *The Posthuman* för att illustrera några av de teman som diskuteras i boken. Rosi Braidottis föreläste vid Women's Studies vid Duke University den 7 oktober tidigare i höst, och hennes föreläsning utgjorde en verklig *tour de force* i deleuziansk feminism, kritisk teori och kontinental filosofi. Braidotti diskuterade framförallt de utmaningar som människovetenskaperna står inför gentemot det faktum att universiteten och all kunskapsproduktion dikteras av senkapitalismens tillstånd. Enligt Braidotti befinner vi oss i en posthumanistisk era där människan inte längre står i centrum för kunskapandet eller ens som fokus för kunskapsanspråk, utan där "livet självt", dvs. den genetiska koden för allt levande, utgör det centrala intresset och kapitalet. Braidotti påpekar i *The Posthuman*, med hänvisning till **Michel Foucaults** begrepp om biopolitik och **Vandana Shivas** bok *Biopiracy* (1997), att kapitalismen är biopolitisk i den bemärkelsen att den syftar till att kontrollera allt levande. Den 'piratiserar' och exploaterar de skapande krafter som kvinnor, djur, växter, gener och celler besitter. Braidotti uppmanade under sin föreläsning sina lyssnare till att kritiskt och öppet tänka över hur vi kan närma oss samtidens komplexiteter, senkapitalismens och globaliseringens utmaningar i en bejakande anda. Enligt Braidotti karakteriseras vår samtid av, dels begeistring, dels skräck, inför nya teknologiska utvecklingar som påverkar hur vi lever, det vi äter, globala maktförhållanden, vår miljömässiga omgivning och kontrollen över populationer, djurarter, geografiska gränser och krigsföring. Braidottis syfte är att analysera den fascination för mänskligheten som det posthumana tillståndet genererar samtidigt som hon även vill granska dess inhumana aspekter. *The Posthuman* kan karakteriseras som en granskning av vår samtid, genom en analys av vilken betydelse livet i dess existentiella, biologiska, kulturella, filosofiska och sociala mening har fått då den övergripande ideologin utgörs av senkapitalismen. De etiska, politiska och teoretiska utmaningarna handlar för Braidotti om att greppa det som sker då kapitalismen

övertar och dominerar allt det vi känner som natur, liv och grunden för ett gott liv och för våra politiska anspråk. Hur engagera sig politiskt bortom nostalgi och melankoli eller moralisk panik?

Braidottis föreläsning utgick framförallt från hennes nya bok *The Posthuman* (Polity Press 2013) i vilken hon diskuterar det hon kallar det posthumana predikamentet. I boken diagnostiserar Braidotti det hon ser som de politiska och teoretiska utmaningarna för feministisk teori och genusvetenskaperna som akademisk disciplin, samt humanvetenskaperna överlag. En central fråga för Braidotti handlar om hur vi skall gå vidare från den kritiska teorins paradigm och dekonstruktionens spillror för att ta oss an de utmaningar hon ser att det posthumana tillståndet ställer människovetenskaperna och humanismen som tanketradition

De etiska, politiska och teoretiska utmaningarna handlar för Braidotti om att greppa det som sker då kapitalismen övertar och dominerar allt det vi känner som natur, liv och grunden för ett gott liv och för våra politiska anspråk. Hur engagera sig politiskt bortom nostalgi och melankoli eller moralisk panik?

inför. Genom posthumanism som begrepp refererar Braidotti till ett historiskt tillstånd som präglar slutet på den s.k. anti-humanistiska traditionen, som en kritisk inställning till den västerländska historien och filosofin. Människan är inte längre centrum för kunskap och vetande, snarare talar Braidotti för ett monistiskt "post-antropocentriskt" perspektiv där allt levande förstås på samma ontologiska nivå, vilket innebär att föreställningar om människans särställning ifrågasätts. Braidotti vänder sig till **Deleuze** och **Guattaris** samt **Spinozas** filosofi för att beskriva hur ett alternativt perspektiv på världen kan se ut, ett perspektiv där bland

annat humanismens klassiska dikotomier som natur/kultur, emotioner/rationalitet, man/kvinna, människa/djur upplöses. Denna filosofi, menar Braidotti, erbjuder ett bejakande alternativ till hur vi kan tänka på och förstå världen bortom mannen/människan som normen för det vetande och kunskapande subjektet.

I see Spinozist monism, and the radical immanent forms of critique that rest upon it as a democratic move that promotes a kind of ontological pacifism. Species equality in a post-anthropocentric world does urge us to question the violence and the hierarchical thinking that result from human arrogance and the assumption of transcendental human exceptionalism.

Braidottis eget projekt handlar om att skapa nya sätt att tänka bortom det människocentrerade, humanistiska paradigm, att se nya subjektsformationer ta form och framförallt att utveckla en hållbar etik. Braidottis etik utgår ifrån en betoning på våra relationer till varandra, till vår omgivning, på situationer i vilka etiska frågor uppstår, snarare än tanken på ett autonomt, rationellt subjekt som kalkylerar sig fram till sina etiskt riktiga beslut och handlingar. Braidottis "affirmative politics" och "affirmative ethics" beskrivs som ett alternativ till de dystra framtidsutsikter som många samtida samhällskritiker målar upp. Genom att betona relationer framför rationalitet då det kommer till etiska frågor, argumenterar Braidotti gentemot en tradition inom vilken etiken förstås som en rent intellektuell fråga. Nya praktiker i krigsföring och bioteknologier innebär en allt större fokus på administrering av förintandet av olika populationer, och då inte enbart mänskliga. I dessa praktiker upprepas det skillnadstänkande som karakteriserat den västerländska tanketraditionen, där kvinnor, djur och rasifierade andra definieras gentemot en abstrakt norm för det mänskliga – den vite mannen.

Braidottis beläshet, slagfärdighet, kvicktänkthet och hennes tvärvetenskapliga angreppssätt (hon kopplar ihop kritisk teori, feminism och postkolonialt tänkande med naturvetenskap, socialvetenskaper och politisk teori) gör henne till en av samtidens kanske mest intressanta kommentatorer gällande vårt samtida tillstånd, den globala ekonomin och dess härskande ideologi, kapitalismen. I sin kritik av det posthumana tillståndet betonar Braidotti vikten av intellektuell kreativitet. Braidotti diskuterar i sin bok olika sätt på vilka "livet självt" (och döden och olika sätt att dö och bli dödad) får nya betydelser, bland annat genom hur nya teknologier förändrat vår förståelse av vetenskaperna

på ett fundamentalt sätt. Braidotti fokuserar framförallt på praktiker som innebär en upplösning av distinktionen mellan natur och kultur. Genom stamcells forskning, nya reproduktiva teknologier och bioteknologiska ingripanden i vår föda genom manipulering av frön, växter och djur, påpekar Braidotti att vetenskapen inte längre studerar naturen, utan återskapar den. Livet självt har blivit föremål för vetenskap och kunskapsanspråk och bioteknologiska innovationer i en era av kognitiv kapitalism. Projekt som *The Human Genome Project* tillsammans med praktiker inom nano-teknologi, bio-teknologi, informationsteknologi och de kognitiva vetenskaperna kontrollerar information och kunskap om allt som lever. De både profiterar och investerar i livet, enligt Braidotti har "livet" blivit en vara i alla dess aspekter. Genom att fokusera på "livet självt" diskuterar Braidotti hur

Genom stamcells forskning, nya reproduktiva teknologier och bioteknologiska ingripanden i vår föda genom manipulering av frön, växter och djur, påpekar Braidotti att vetenskapen inte längre studerar naturen, utan återskapar den.

frågor om bio-politik, arternas fortlevnad, ekofilosofi, naturkatastrofer, former av dödande och kloning alla på sätt eller annat relaterar till posthumanismen som tillstånd, och oftast till frågan om vem som tjänar på det.

Vad innebär då de nya teknologiska innovationerna som ingriper i våra föreställningar av vad som livet konstitueras av? Braidotti nämner **Dolly the Sheep** som ett exempel på hur våra begrepp kring släktskap, temporalitet, kön och sexualitet utmanas. Dolly fungerar som ett praktexempel på posthumanismens paradoxer.

Cloned, not conceived sexually, heterogeneous mix of organism and machine, Dolly has become delinked from reproduction and hence divorced from descent. Dolly is no daughter of any of her/its old species – simultaneously orphan and mother of her/itself...She/it spins Immaculate Con-

ception into a biogenetic third-century version. The irony reaches a pathetic peak when we remember that Dolly died of a banal and all too familiar disease: rheumatism.

Efter sin död uppstoppas Dolly för att kunna ställas ut på ett museum som en vetenskaplig raritet. Samtidigt som nya teknologier medför nya praktiker upprepar de även gamla föreställningar kring skillnad och hierarki. Braidotti påminner oss om att skillnad ofta fortfarande betyder att vara mindre värd och att strukturella ojämlikheter fortfarande präglar det posthumanistiska tillståndet.

Braidotti betonar igenom hela sin produktion vikten av situerad kunskap och reflexivitet gällande ens egna epistemologiska utgångspunkter. Därmed situerar Braidotti sig själv i den tradition som uppstått ur 1968-rörelsen i Frankrike både politiskt och filosofiskt, och går inte sällan i dialog med sina tidigare lärare, bland annat Michel Foucault och Gilles Deleuze, och andra som format en hel generation av poststrukturalistiska och anti-humanistiska tänkare. Braidotti betonar därmed, som så många andra feministiska teoretiker, vikten av att erkänna kunskapspolitiska anspråk.

Framförallt kritiken av humanismen som har varit central för postkolonialismen, feminismen och den kritiska teorin, d.v.s. den implicita tanken om att det vetande och kunskapande subjektet är Mannen, förstätt som ett rationellt djur, försett med språk, citeras ofta. Kritiken av humanismens självuppfattning och definition av människan utifrån rationaliteten är enligt Braidotti uppbyggd kring uteslutandet av andra. Detta förhållningssätt har även rättfärdiggjort sexualiserandet, rasifierandet och naturaliserandet av "andra", d.v.s. kvinnor, icke-vita, naturen överlag och djur. Dessa tankegångar är bekanta och centrala i Braidottis tidigare verk, medan de i *The Posthuman*, snarare utgör bakgrunden för en diskussion om vart vår samtid är på väg.

För Braidotti handlar dessa frågor om att aktivt engagera sig i de projekt som en tar sig för utan att hemfalla till den negativitet, destruktivitet och passivitet som kännetecknar en stor del av vår kultur. Trots att *The Posthuman* kan kännas utmanande för den som inte är bekant med den begreppsapparat Braidotti rör sig med erbjuder den en rik och insiktsfull analys av vad nya teknologiska uppfinningar, kapitalismen som den överordnade politiska och ekonomiska strukturen, den globala ekonomin och vårt liv med djur, bakterier, virus och olika naturfenomen innebär. Hur påverkar allt detta vår självförståelse, våra subjektiviteter och livsformer och våra intellektuella och politiska begär och framtidsvisioner? Braidotti återför det politiska i det teoretiska utan att teoretisera det politiska. Politiska frågor framstår inte som teoretiska i denna bok, utan Braidotti visar snarare hur politiska frågor har en naturlig koppling till olika mänskliga praktiker. *The Posthuman* är en ytterst läsvärd bok, framförallt som en kommentar till hur vi kan förstå vår samtid och de utmaningar som det posthumana tillståndet medför, framförallt för humanvetenskapernas paradigm och framtid.

Rosi Braidotti.
The Posthuman.
Cambridge: Polity Press, 2013.

Salla Peltonen är doktorand
i kvinnovetenskap vid Åbo Akademi.